

მაგდა ბაქანიძე - ასისტენტ-პროფესორი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი. M.baqanidze@gtu.ge
თეონა ბაქანიძე - ასოცირებული პროფესორი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი. ელ.ფოსტა: t.baqanidze@gtu.ge
Magda Bakanidze - Assistant Professor
Georgian Technical University. M.baqanidze@gtu.ge
Teona Bakanidze - Associate Professor
Georgian Technical University. E-mail: t.baqanidze@gtu.ge

რეზიუმე. მსოფლიოში მიმდინარე პანდემიური პროცესი (COVID-19) რთული გამოწვევა და მნიშვნელოვანი საფრთხეა არამხოლოდ მსოფლიო ჯანდაცვისათვის, არამედ გლობალური ეკონომიკისთვისაც. საკმაოდ რთულია ზუსტი პროგნოზების გაკეთება იმ ეკონომიკური გავლენის შესახებ, რომელსაც მსოფლიოში პანდემიური პროცესი და ქვეყანაში არსებული ეპიდემიური სურათი მოახდენს ქვეყნის ეკონომიკაზე. სავარაუდოა, რომ ეფექტი მნიშვნელოვანი იქნება, თუმცა იგი დამოკიდებულია რამდენიმე ფაქტორზე: 1. მთავრობის მიერ არსებული ეკონომიკური გამოწვევების სწორად გააზრება; 2. მნიშვნელოვანია კრიზისის ვადები; 3. ელექტრონული მმართველობის მიმართულებით რეფორმების დაჩქარება და არსებული პლატფორმების განვითარება და მათი ხელმისაწვდომობის ზრდა; 4. კიდევ უფრო დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ელექტრონული კომერციის განვითარებას და ინტერნეტ-ეკონომიკის თანამედროვე გამოწვევებს.

აღსანიშნავია, რომ მსოფლიოში განვითარებულმა მოვლენებმა ხელი შეუწყო ელექტრონული კომერციისა და ინტერნეტ-ეკონომიკის უფრო დაჩქარებულ ზრდას და მისდამი საზოგადოების ინტერესის გაძლიერებას. თანამედროვე ბიზნესი ცდილობს კვალდაკვალ უპასუხოს არსებულ გამოწვევებს და საქმიანობის უდიდესი ნაწილი ინტერნეტ პლატფორმების გამოყენებით გააგრძელოს, რაც მის არსებობას უზრუნველყოფს.

სტატიაში განხილულია ის დადებითი გავლენები ინტერნეტ ეკონომიკისა და ელექტრონული კომერციის განვითარების, რითაც შესაძლებელია მოხდეს ქვეყნის ეკონომიკის დადებითი დინამიკის ზრდა და გარკვეულწილად შეამციროს ეკონომიკური რეცესია, რაშიც იგულისხმება ეკონომიკური აქტივობის კლება, ანუ ამ დროს იკლებს საწარმოთა მიერ საქონლისა და მომსახურების საწარმოო მაჩვენებელი, კომპანიები ათავისუფლებენ დასაქმებულ პირებს ან უმცირებენ ხელფასს, ან ორივეს ერთად აკეთებენ, ამცირებენ ფასებს რათა დაგროვილი სასაქონლო მარაგები დროულად გაყიდონ. როდესაც ამგვარ ტენდენციას მსოფლიო ეკონომიკის თითქმის ყველა ბირთვად სფეროში აქვს ადგილი ეს იმას ნიშნავს, რომ სახეზეა გლობალური რეცესია.

საკვანძო სიტყვები: ინტერნეტ-ეკონომიკა, ელექტრონული კომერცია, პანდემიური პროცესი, ეკონომიკური რეცესია, გლობალური რეცესია.

Abstract. The global pandemic process (COVID-19) is a complex challenge and a significant threat not only to world health but also to the global economy. It is quite difficult to make accurate predictions about the economic impact that the pandemic process and the epidemic picture in the country, will have on the country's economy. The effect is likely to be significant, although it depends on several factors: 1. A proper understanding of the economic challenges facing the government; 2. Duration of the crisis is an important factor; 3. Accelerate e-government reforms and develop existing platforms and increase their accessibility; 4. Even greater importance is attached to the development of e-commerce and the modern challenges of the Internet- economy.

It should be noted that the world situation has contributed to e-commerce and Internet-economy more accelerated growth and strengthening the level of public interest. Modern business is trying to meet the existing challenges and continue to do most of its activities using internet platforms, which ensures its existence.

The article discusses the positive impact that the development of the Internet economy and e-commerce can have on the country's economy and to some extent reduce the economic recession, which means a decrease in economic activity, at the same time a decline in output, companies lay off workers or do not pay, reduce prices to sell accumulated goods in a timely manner. When such a trend occurs in almost all major sectors of the world economy, it means that there is a global recession.

Keywords: Internet Economy, E-Commerce, Pandemic Process, Economic Recession, Global Recession.

საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ მომზადებული კვლევები და ანგარიშები პანდემიის გავლენას გლობალურ ეკონომიკაზე არაერთგვაროვნად აფასებენ. აზიის განვითარების ბანკის გავრცელებულ ანგარიშში, პანდემიის მოსალოდნელი შედეგების განვითარების სამი პოტენციური შემთხვევა არის განხილული. პანდემიის გავლენა მსოფლიო ეკონომიკაზე განსხვავებულად აისახება და დამოკიდებულია იმაზე, თუ რა დრო დასჭირდება მის დამარცხებას. აზიის განვითარების ბანკის მიხედვით, პანდემია 77\$ (0.08% მშპ) მილიარდიდან 347\$ მილიარდამდე (0.4% მშპ) ზიანს მიაყენებს მსოფლიო ეკონომიკას.

გაეროს მიერ შემოთავაზებული უკანასკნელი ანალიზით, COVID-19-ის შემდგომ გლობალური ეკონომიკის ზრდა მინიმუმ 2.5%-მდე შემცირდება, მიყენებული ზარალი კი დაახლოებით ტრილიონ დოლარს მიაღწევს. უფრო ცუდ შემთხვევაში ეს რიცხვი შეიძლება გაორმაგდეს. ყველაზე დიდი ზიანი კი ნავთობის და სხვა საჰაერო ტრანსპორტის ქვეყნებს მიაღებება. მოსალოდნელია ასეთი ქვეყნების ეკონომიკური ზრდის ტემპის მინიმუმ 1%-იანი შემცირება.

საკმაოდ რთულია ზუსტი პროგნოზების გაკეთება იმ ეკონომიკური გავლენის შესახებ, რომელსაც მსოფლიოში პანდემიური პროცესი და ქვეყანაში არსებული ეპიდემიური სურათი მოახდენს ქვეყნის ეკონომიკაზე. სავარაუდოა, რომ ეფექტი მნიშვნელოვანი იქნება, თუმცა იგი დამოკიდებულია რამდენიმე ფაქტორზე: 1. მთავრობის მიერ არსებული ეკონომიკური გამოწვევების სწორად გააზრება. 2. მნიშვნელოვანია კრიზისის ვადები და ასევე ის, თუ როგორ შეძლებს მსოფლიო მასთან გამკლავებას - რადგან საქართველოს ტიპის ქვეყნები მნიშვნელოვნად იქნებიან დამოკიდებული იმ საერთაშორისო დახმარების მასშტაბზე, რომლის მობილიზებასაც ისინი შეძლებენ; 3. ელექტრონული მმართველობის მიმართულებით რეფორმების დაჩქარება და არსებული პლატფორმების განვითარება და მათი ხელმისაწვდომობის ზრდა; 4. კიდევ უფრო დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ელექტრონული კომერციის განვითარებას და ინტერნეტ-ეკონომიკის თანამედროვე გამოწვევებს; 5. ასევე, მნიშვნელოვანია კერძო ინიციატივებიც, ანუ ის, თუ რამდენად შეძლებს ქართული ბიზნესის ნაწილი მაინც თვითორგანიზებას, ახალი ტიპის მომსახურებებისა და

პროდუქტების შემუშავებას, რომელიც არსებულ გამოწვევებს მეტად უპასუხებს.

დღეს არსებული სიტუაციიდან გამომდინარე, თანამედროვე ინფორმაციულმა ტექნოლოგიებმა გააერთიანა და დააკავშირა მთელი პლანეტა. შესაბამისად, თანამედროვე მსოფლიოში ინტერნეტს მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია. ინტერნეტი ცვლის მთელ რიგ მოვლენებს: იმას, თუ როგორ ვმუშაობთ, ვამყარებთ ახალ კავშირებს, ვქმნით და ვცვლით ინფორმაციას. განვითარებულმა მოვლენებმა ხელი შეუწყო ელექტრონული კომერციისა და ინტერნეტ-ეკონომიკის უფრო დაჩქარებულ ზრდას.

ეკონომიკაში ინტერნეტის გამოყენებაზე გლობალურ იმედებს ამყარებენ - შემცირდება წარმოების ხარჯები, წარმოიშობა ბიზნესის ახალი, უფრო ეფექტიანი და ზემომდებელი ფორმები და ა.შ. ეკონომისტების ერთ ნაწილს მიაჩნია, რომ, ინტერნეტ კომპანიები ძალიან მომგებიანია, სხვები პირიქით მათ წამგებიანობაზე ამახვილებენ ყურადღებას. ინტერნეტ ეკონომიკა თანამედროვე ინფორმაციულ ტექნოლოგიებზე დამყარებული ცივილიზებული საზოგადოების ეკონომიკაა, მას ხშირად „ვირტუალურ ეკონომიკას“ უწოდებენ, რაც ზუსტად გამოხატავს მის უკიდურესად გლობალურ-ინტელექტუალურ ბუნებას. ყველასათვის საინტერესოა ინტერნეტ-ტექნოლოგიების მოსალოდნელი გლობალური სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები. ჩნდება უამრავი კითხვა: ხომ არ გაქრება ისეთი მძლავრი ინსტრუმენტები და მექანიზმები, როგორიცაა სახელმწიფო და ფული? შეიტანს თუ არა ცვლილებებს წარმოების ორგანიზაციაში ინტერნეტ ეკონომიკა და ა.შ. თანამედროვე მსოფლიო ტენდენციების შეფასების შედეგად უნდა დავინახოთ ის რევოლუციური ცვლილებები და სიკეთეები, რასაც ინტერნეტ ეკონომიკა სთავაზობს საზოგადოებას, კერძოდ: მყიდველსა და გამყიდველს შორის პირდაპირი ელექტრონო-ინფორმაციული კავშირის გაძლიერება და არსებული არაეფექტიანი საშუაშალო სფეროს თანდათანობითი ლიკვიდაცია; მომხმარებელსა და მწარმოებელს შორის უშუალო ურთიერთქმედების ფორმების დანერგვა და ამ გზით ტრანსაქციური ხარჯების შემცირება; საწარმოდან (ოფისიდან) საოჯახო გარემოში წარმოების პროცესის გადატანა. ინტერნეტის საშუალებით კონკურენცია შემოქმედებითი შეჯიბრის ხდება და არასაწარმოო ხარჯები არსებითად მცირდება.

ინტერნეტ ეკონომიკაზე საყოველთაო გადასვლა სამ ფუნდამენტალურ შედეგს გამოიწვევს: 1. მკვეთრად შემცირდება ტრანსაქციური ხარჯები (ზოგიერთ ფირმაში საერთოდ ქრება); 2. მწარმოებლებსა და მომხმარებლებს შორის მყარდება უშუალო, პირდაპირი ელექტროკონტაქტები; 3. პრინციპულად შეიცვლება ადამიანთა სამეწარმეო საქმიანობაში სივრცობრივი და დროითი ორგანიზაცია, თუმცა აქვე აღსანიშნავია ისიც,

რომ ინტერნეტ ეკონომიკაზე გადასვლამ შეიძლება გაზარდოს მისი უსაფრთხოდ გამოყენების ხარჯები. ყოველივე ეს კი არსებითად შეცვლის ეკონომიკური ურთიერთობების ხასიათს. ტრადიციულ ბაზარზე მომხმარებელი თავის არჩევანს აკეთებს სხვადასხვა საქონელზე ფასის და ხარისხის მიხედვით, ხოლო ინტერნეტ-სივრცეში მომხმარებელი საქონლის შეძენის გადაწყვეტილებას შთაბეჭდილების მიხედვით იღებს, ანუ „სამომხმარებლო მოთხოვნის მრუდი“ „სამომხმარებლო შთაბეჭდილებების მრუდად“ გადაიქცევა, რაც არ თავსდება „სამომხმარებლო წონასწორობის“ ეკონომიკური თეორიის კლასიკურ მოდელში. ასე, რომ ინტერნეტით დაბალხარისხიანი, ფალსიფიცირებული და მავნე საქონლის შეძენის რისკები არსებითად მაღლდება. აღნიშნული ნაკლოვანებების მიუხედავად, ჯერ-ჯერობით ინტერნეტს მარკეტინგული ინფორმაციის ოპერატიულობის, დეტალურობისა და სიიფის თვალსაზრისით ალტერნატივა არ გააჩნია.

ტრადიციული ბაზრისაგან განსხვავებით, ინტერნეტ-ბაზარი სხვადასხვა თავისებურებებით გამოირჩევა, კერძოდ:

- ინტერნეტში შესვლის ბარიერების არარსებობის გამო, ელექტრონული ბაზარი დედამიწის ნებისმიერი წერტილიდან ყველა კომპანიისა და მომხმარებლისათვის გლობალურად ღია და ოპერატიულად ხელმისაწვდომია, რის გამოც ის უნიკალურია - რამდენადაც მის ვირტუალურ სივრცეში კონკურენცია აბსოლუტურად თავისუფალია; ელექტრონული ბაზარი მწარმოებლებსა და მყიდველებს შორის საშუაშალო რგოლების შემცირების რეალურ შესაძლებლობებს ქმნის (ინტერნეტი თავად ასრულებს საშუაშალო რგოლის ფუნქციას);

- ინტერნეტ-საიტის გამოყენებით, ელექტრონული ბაზარი არა მარტო პროდუქციის ან მომსახურების შეკვეთის, არამედ მისი ნაწილის, ანუ მის შესახებ ინფორმაციის ოპერატიულად მიღების საშუალებას იძლევა;

- ინტერნეტ სივრცეში რეკლამას სხვა ეკონომიკური სფეროებისათვის უცხო და მიუწვდომელი პარამეტრები აქვს. მაგ.: აუდიტორიას ახასიათებს ინტერაქტიურობა, რაც ნიშანდობლივია მხოლოდ ელექტრონული ბაზრისათვის და მის კონკურენტულ უპირატესობას უზრუნველყოფს;

რაც შეეხება ელექტრონულ კომერციას, ზოგადი განმარტებით ის არის ინდუსტრიის ტიპი, სადაც პროდუქტებისა და მომსახურების ყიდვა და გაყიდვა ხორციელდება ელექტრონული საშუალებების მეშვეობით, როგორებიცაა ინტერნეტი და სხვა კომპიუტერული ქსელები. დღესდღეობით, ის არის ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტიანი და ყველაზე ხელსაყრელი გზა ბიზნესს ორგანიზაციებს შორის კომუნიკაციის დასამყარებლად და ბიზნესის წარმართვისათვის.

ელექტრონული კომერცია შესაძლებელია დაიყოს:

- ელექტრო კატალოგებად ანუ „ვირტუალურ თაროებად“, რომლებიც განთავსებულია [ვებგვერდებზე](#) ონლაინ კატალოგების სახით, ხშირად გვევლინება ელ.ფოსტებზე ფოსტის სახით;
- ყიდვა და გაყიდვა სხვადასხვა საიტებზე ან სხვადასხვა ვირტუალურ ბაზრობებზე;
- დემოგრაფიული მონაცემების შეკრება და გამოყენება სოციალური მედიისა და კონტაქტების გამოყენებით;
- ელექტრონული მონაცემების გაცვლა (EDI), ბიზნესის ბიზნესზე (B2B) მონაცემების გაცვლა;
- ელ.ფოსტისა და [ფაქსის](#) გამოყენება, როგორც მასობრივი მედიის საშუალებისა, რათა მიღწეულ იქნეს სასარგებლო და პერსპექტიული ურთიერთობები კლიენტებთან (მაგალითად, Newsletters);
- ბიზნეს ოპერაციების (ტრანზაქციების) უსაფრთხოება.

ელექტრონული კომერცია საშუალებას აძლევს კომპანიებს მიაღწიონ კონკურენტულ უპირატესობას კლიენტების მომსახურების გაუმჯობესების ხარჯზე. ინტერნეტი მეწარმეებს საშუალებას აძლევს დაუკავშირდნენ მომხმარებლებს მსოფლიოს ნებისმიერ წერტილში და ამით შექმნან ღია ბაზარი, რომელიც მაღალი შემოსავლის წყარო ხდება. ეკონომიკაში ინტერნეტის გამოყენება ამცირებს წარმოების დანახარჯებს, იქმნება ბიზნესის უფრო ახალი და ეფექტიანი, ზემომდებიანი ფორმები და ა.შ.

დღესდღეობით, არსებობს მრავალი პროექტი/პროგრამა, რომელიც ხელს უწყობს თანამედროვე ელექტრონული კომერციის განვითარებას სახელმწიფოებს შორის. პროგრამა „EU4Digital: ციფრული ეკონომიკის და საზოგადოების მხარდაჭერა აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებში“ ხელს უწყობს ელექტრონული კომერციის, ელექტრონული საბაჟოსა და ელექტრონული ლოგისტიკის განვითარებას და წარმოადგენს ევროკავშირის ინიციატივას ხელი შეუწყოს აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებსა და ევროკავშირის შორის ვაჭრობის გამარტივებას და ჰარმონიზაციას. ევროკავშირის მიერ სახელმწიფოთაშორისი ე-ვაჭრობის მხარდაჭერა გაამარტივებს ექსპორტის პროცედურებს უქალაქო ვაჭრობის და ელექტრონული ლოგისტიკის საშუალებით, შეამცირებს შეფერხებებს საზღვარზე, გაზრდის ოპერაციების უსაფრთხოებას და გამჭვირვალობას, შეკვეცავს ადმინისტრაციულ ხარჯებს და გააუმჯობესებს ციფრული ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობას. მათი მიზანია:

- სახელმწიფოთაშორისი ე-კომერციის ბარიერების მოსპობა;
- სახელმწიფოთაშორისი ე-კომერციის მოცულობის გაზრდა;

- 2021 წელს განსახორციელებელი ევროკავშირის და გლობალური მომავალი ცვლილებების მზადება ე-კომერციასთან დაკავშირებულ საბაჟო და საგადასახადო სფეროებში.

პროექტის სამოქმედო გეგმა განსაზღვრულია 2020-2025 წ.წ., სადაც მონაწილეებმა აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებიდან წარმოადგინეს საკუთარი წინადადებები და პერსპექტივები, რისი საშუალებითაც ხელ შეუწყობენ ელექტრონული კომერციის განვითარებას.

დასკვნის სახით, შეიძლება ითქვას, რომ ტექნოლოგიურ ცვლილებებს, რომელსაც ინტერნეტის განვითარება ქმნის შეუძლია ქვეყნების ეკონომიკის მნიშვნელოვნად გაძლიერება და კეთილდღეობის გაუმჯობესება. სხვადასხვა ქვეყნები ინტერნეტ ეკონომიკისადმი სხვადასხვა მიდგომას იყენებს, მაგრამ ყველასათვის ცხადია ერთი რამ: ინტერნეტი საშუალებას აძლევს ადამიანებს მარტივად დაიწყონ სამეწარმეო საქმიანობა და ბიზნესი - ამიტომ ქვეყანამ უნდა უზრუნველყოს ყველასათვის ხელმისაწვდომი ინტერნეტ-სივრცე, ხელი შეუწყოს კონკურენტულ გარემოს, რაც ნებისმიერ მომხმარებელს მისცემს საშუალებას იგრძნოს ინტერნეტ ეკონომიკის უპირატესობები.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ჯოლია გ., სეხნიაშვილი დ., გაბრიჩიძე ბ., დევაძე ა., „ინტერნეტ-ეკონომიკა“ გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი. 2014
2. თოდუა ნ., აბულაძე რ., „ინტერნეტ-მარკეტინგი“, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის უნივერსიტეტი, ბილისი, 2011
3. “The Economic Impact of the COVID-19 Outbreak on Developing Asia”, Asian Development Bank, 6 მარტი 2020. იხ: <https://bit.ly/2UpeGe9>
4. “The Coronavirus Shock: a Story of Another Global Crisis Foretold and What Policymakers Should Be Doing about It.” UNCTAD, 9 მარტი 2020. იხ: <https://bit.ly/2WwcW5Q>
5. “Coronavirus: The world economy at risk” OECD Economic Outlook, 2 მარტი 2020. იხ: <https://doi.org/10.1787/7969896b-en>
6. https://www.bsu.edu.ge/text_files/ge_file_9958_1.pdf
7. https://eprc.ge/uploads/brosh/COVID_fin-geo.pdf
8. <https://eufordigital.eu/geo/thematic-area/etrade/>
9. <https://eufordigital.eu/geo/eu4digital-etrade-network-workshop-highlights-progress-on-pilot-projects-and-future-targets/>